

تحلیل مقایسه‌ی دیدگاه فارابی و ابن عربی در باره جایگاه اخلاق و عرفان در جامعه آرمانی

فرشته ندری ابیانه،* استادیار دانشگاه بوعلی سینا
مهدیه السادات مستقیمی، استادیار دانشگاه قم

چکیده

در این مقاله با بررسی هویت اخلاقی - عرفانی مدینه فاضله از دیدگاه فارابی (بعنوان مؤسس فلسفه اسلامی) و ابن عربی (بعنوان پدر عرفان اسلامی)، سیمای سه رکن اصلی این مدینه یعنی ریاست، فصل ممیزه و هدف از تشکیل آن با تأکید بر مفاهیم پایه‌ی کمال، عدالت و سعادت تام ترسیم شده است و ثابت میشود این مفاهیم در متعالیترین وجه ممکن در مدینه مهدوی تحقق می‌یابد. تأکید بر جایگاه عقل و معرفت در اینباره و همچنین بیان مصادیق مدن غیر فاضله از دیدگاه ایندو اندیشمند، از دیگر مسائل مطرح شده در این پژوهش است.

تحلیل مقایسه‌ی آراء فارابی و ابن عربی نشان میدهد که علیرغم اشتراک دیدگاه درباره ارکان اصلی مدینه فاضله، زیرساختهای اندیشه و آراء فلسفی و عرفانی آنها در اینباره مختلف و متفاوت است. از جمله این تفاوتها میتوان به مواردی چون جایگاه طرح مسئله مدینه فاضله، مبانی شکلگیری این ایده، زبان و ادبیات ارائه آن، تعیین مصداق و بیان سطح تعالی آن و نحوه اعتقاد به لزوم تحقق عینی مدینه فاضله اشاره کرد.

کلیدواژگان

مدینه فاضله فارابی / مدینه آرمانی ابن عربی

مدینه مهدوی / اخلاق
عرفان / کمال
عدالت / سعادت

طرح مسئله

مسئله مدینه فاضله هم از مهمترین مسائل فلسفه سیاسی فارابی در حوزه حکمت عملی و هم از مهمترین مسائل اندیشه عرفانی ابن عربی است. هر چند این اصطلاح در متون ابن عربی دیده نمیشود، ولی بیان ویژگیهایی که برای مدینه آرمانیش ذکر میکند گویای اعتقاد وی به یک مدینه خاص آرمانی است که قابل تطبیق بر بیانات فلسفی فارابی با زبان عرفانی است. این مقاله به تحلیل و بررسی تطبیقی مبانی و آراء ایندو اندیشمند، بعنوان مؤسس حکمت و فلسفه اسلامی (فارابی) و بزرگترین نظریه پرداز عرفان اسلامی (ابن عربی) میپردازد.

ساختار مقاله بر این اساس تنظیم گردیده که سه رکن اصلی و هویتبخش مدینه فاضله بررسی و اثبات گردد. این سه رکن عبارتند از: ریاست، فصل ممیزه و هدف از تشکیل بهترین شکل حکومت (مدینه

(نویسنده مسئول) Email:fnadry@yahoo.com*

تاریخ دریافت: ۹۳/۴/۱۶ / تاریخ تأیید: ۹۳/۷/۱۲